

Якість продуктів: що посвідчує їх якість та на підставі чого видають документ про якість

Головним у закупівлі продуктів є їхня якість. Щоб розібратись, який саме документ посвідчує якість харчів та на підставі чого видають відповідний документ про якість, спочатку необхідно розібратись, що таке харчовий продукт, а вже далі зрозуміємо, який документ може свідчити про його якість та на підставі чого його видають.

Що таке харчовий продукт

Відповідно до пункту 92 частини 1 статті 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» **харчовий продукт** — це речовина або продукт (неперероблений, частково перероблений або перероблений), призначений для споживання людиною. До харчових продуктів належать напої (у тому числі вода питна), жувальна гумка та будь-яка інша речовина, що спеціально включена до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.

Термін «харчовий продукт» не включає: корми; тварин, які не призначені для споживання людиною живими; рослини (до збору врожаю); лікарські засоби; косметичні продукти; тютюн і тютюнові вироби; наркотичні і психотропні речовини у межах визначень Єдиної Конвенції ООН про наркотики 1961 року і Конвенції ООН про психотропні речовини 1971 року; залишки та забруднюючі речовини.

Відповідно до пункту 95 частини 1 статті 1 цього Закону харчовий продукт тваринного походження — молоко, м'ясо, риба, молюски і ракоподібні, у тому числі свіжі, охолоджені або заморожені, яйця, мед, їхні похідні та інші продукти, виготовлені з частин тварин, окремих їхніх органів та/або тканин, призначені для споживання людиною. Саме ці харчові продукти і є основними в закупівлях замовників. Закуповуючи зазначені вище харчі, замовники повинні бути впевнені, що товар якісний, адже в більшості випадків кінцевим споживачем можуть бути діти.

Якість продукції

Законодавством чітко не закріплено визначення поняття «якість». Наприклад, відповідно до ГОСТ 15467-79 **якість продукції** — це сукупність властивостей продукції, що характеризують її придатність задовольняти певні потреби покупця відповідно до її призначення. Властивості продукції — це об'єктивна особливість продукції, яка може проявлятися при її створенні, експлуатації або споживанні. Показники якості продукції — кількісна характеристика одного або декількох властивостей продукції, що входять в її

якість, та розглядається відповідно до певних умов її створення та експлуатації або споживання.

Відповідно до ДСТУ ISO 9000:2015 якість продукції та послуг організації визначають здатністю задовольняти замовників, а також передбаченим і непередбаченим впливом на відповідні зацікавлені сторони. Якість продукції та послуг охоплює не тільки їхні передбачені функції та характеристики, але також їхні сприймані цінність і користь для замовника.

Відповідно до електронного посібника «Основи товарознавства» **якість товару** — це сукупність його властивостей і характеристик, які дають йому здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби покупця. Якість містить у собі не всі властивості товару, а тільки ті, що пов'язані із задоволенням конкретних потреб покупця відповідно до призначення товару. Крім споживчих властивостей, якість включає й інші властивості товару, які забезпечують задоволення потреб проєктувальників, виробників, працівників сфери обігу, які мають відношення до товару.

Показник якості товару — це кількісна характеристика одного чи декількох властивостей товару, які становлять його якість. Показник якості кількісно характеризує ступінь придатності товару задовольняти певні потреби. Залежно від характеру властивостей показники якості поділяються на такі групи: показники призначення (функціональні); показники надійності, ергономічні показники; естетичні, показники технологічності, показники транспортабельності; показники стандартизації й уніфікації; патентно-правові показники; екологічні показники; показники безпеки; економічні показники і показники однорідності ([пункт 2.1.](#) Якість товарів та її показники. Основи товарознавства).

Пункт 54 частини 1 стаття 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» містить поняття «**окремі показники якості харчового продукту**» — це показники та/або властивості харчового продукту, що застосовують для виконання одного або кількох завдань: відокремлення традиційного харчового продукту від інших харчових продуктів; установлення вимог до продуктів для дитячого харчування, для харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, а також для харчових продуктів, які є повною заміною звичайних харчових продуктів для контролю ваги; інформування споживачів про властивості харчового продукту, у тому числі в результаті його маркування.

Отже, з усього вищенаведеного можна зробити висновок, що **якість продукції (товару) — це сукупність його властивостей і характеристик, які дають йому здатність задовольняти потреби покупця.** Якість містить у собі не всі властивості товару, а тільки ті, що пов'язані із задоволенням конкретних потреб покупця відповідно до призначення товару. До показників якості належать показники призначення (функціональні); показники надійності, ергономічні показники; естетичні, показники технологічності, показники транспортабельності; показники стандартизації й уніфікації; патентно-правові показники; екологічні показники; показники безпеки; економічні показники і показники однорідності.

Що може свідчити про якість харчового продукту

Щоб зрозуміти, що може свідчити про якість харчового продукту, необхідно проаналізувати ряд законів. Відповідно до частини 1 статті 32 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» харчові продукти, які знаходяться в обігу на території України, повинні відповідати вимогам законодавства про безпечність та окремі показники якості харчових продуктів. **Та відповідно до частини 2 статті 32 цього Закону сертифікація харчових продуктів не обов'язкова.** Це не стосується процедури видачі міжнародного сертифіката, передбаченого цим Законом.

Згідно з пунктом 84 частини 1 статті 1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», нормативно-правовий акт, який визначає характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим, називається технічним регламентом. Він затверджений рішенням Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, спільними або окремими рішеннями європейських законодавчих органів: Європейської Комісії, Європейської Ради, Європейського Парламенту. **Технічний регламент може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовують до певної продукції, процесу чи способу виробництва.** Технічний регламент не містить санітарні заходи. У разі відсутності технічного регламенту щодо певного об'єкта регулювання, затвердженого рішенням Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України, застосовують, за наявності, технічний регламент Європейського Союзу.

Тобто далі необхідно проаналізувати Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», який визначає правові та організаційні засади розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, а також здійснення добровільної оцінки відповідності.

Відповідно до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» **технічний регламент** — нормативно-правовий акт, в якому визначено характеристики продукції або пов'язані з ними процеси та методи виробництва, включаючи відповідні адміністративні положення, додержання яких є обов'язковим. Він може також включати або виключно стосуватися вимог до термінології, позначень, пакування, маркування чи етикетування в тій мірі, в якій вони застосовуються до продукції, процесу або методу виробництва. (стаття 1 частина 1 цього Закону).

Цілями прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману (стаття 9 цього Закону).

Згідно зі статтею 11 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»,

відповідність введеної в обіг, наданої на ринку або введеної в експлуатацію в Україні продукції вимогам усіх чинних технічних регламентів, які застосовують до такої продукції, є обов'язковою, за винятком випадків, визначених у зазначених технічних регламентах і [статті 12](#) цього Закону.

Відповідність продукції вимогам технічних регламентів може бути забезпечена в результаті застосування національних стандартів та/або технічних специфікацій, посилаючись на які містяться у відповідних технічних регламентах. У технічному регламенті зазначено, чи відповідність продукції таким національним стандартам та/або технічним специфікаціям є єдиним способом чи одним із способів задоволення відповідних вимог технічного регламенту. Технічним регламентом може бути передбачено, що відповідність продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів національним стандартам, перелік яких затверджений відповідним державним органом, або їхніми частинами надає презумпцію відповідності такої продукції, пов'язаних з нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів вимогам зазначеного технічного регламенту, які охоплюються цими стандартами або їхніми частинами та визначені в технічному регламенті.

Технічні регламенти, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, затверджують законами або актами Кабінету Міністрів України.

Статтю 14 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» закріплено, що в разі якщо технічними регламентами передбачене застосування процедур оцінки відповідності, то такі процедури містяться в технічних регламентах, затверджених законами чи актами Кабінету Міністрів України, або окремо затверджуються Кабінетом Міністрів України (частина 3 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»).

Крім цього, Кабінет Міністрів України затверджує [модулі оцінки відповідності](#), які використовують для розроблення процедур оцінки відповідності, та [правила використання модулів оцінки відповідності](#). Модулі оцінки відповідності, затверджені Кабінетом Міністрів України, застосовують як процедури оцінки відповідності в разі посилаючись на них у відповідних технічних регламентах. У разі якщо в документах, на основі яких, згідно з [частиною третьою](#) статті 9 цього Закону, розробляються технічні регламенти, містяться процедури оцінки відповідності, у відповідних технічних регламентах не допускається посилаючись на модулі оцінки відповідності, затверджені Кабінетом Міністрів України (частина 4 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»).

Оцінка відповідності вимогам технічних регламентів

Згідно із Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» існує добровільна оцінка та оцінка відповідності вимогам технічних регламентів.

Здійснення добровільної оцінки відповідності технічні регламенти не вимагають.

Добровільна оцінка відповідності здійснюється на добровільних засадах, в будь-яких формах, включаючи випробування, декларування відповідності, сертифікацію та інспектування, та на відповідність будь-яким заявленим вимогам. Орган з оцінки відповідності залучається до здійснення добровільної оцінки відповідності на умовах, визначених договором між заявником і таким органом (стаття 24 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»).

Оцінку відповідності вимогам технічних регламентів здійснюють у випадках та в результаті застосування процедур оцінки відповідності, які визначені в таких технічних регламентах. Процедури оцінки відповідності вимогам технічних регламентів застосовують виробники, а у випадках, в яких згідно з відповідними технічними регламентами обов'язки виробників покладено на імпортерів, розповсюджувачів або інших осіб, — імпортери, розповсюджувачі чи інші особи. Виробники та інші особи, зазначені в цій частині, застосовують процедури оцінки відповідності вимогам технічних регламентів самостійно, а у випадках, визначених у технічних регламентах чи передбачених ними процедурах оцінки відповідності, — із залученням відповідних органів з оцінки відповідності.

Для виконання завдань з оцінки відповідності вимогам технічних регламентів у випадках, визначених у відповідних технічних регламентах чи передбачених ними процедурах оцінки відповідності, повинні або можуть бути залучені такі органи з оцінки відповідності:

призначені органи;

визнані незалежні організації;

акредитовані випробувальні лабораторії виробників для виконання визначених завдань з випробувань (контролю) продукції, які визначені в деяких процедурах оцінки відповідності, якщо такими процедурами для виробника передбачений вибір щодо звернення до власної акредитованої випробувальної лабораторії або до призначеного органу.

Забороняється вимагати видачу протоколів випробувань та документів про відповідність, зазначених у технічних регламентах та передбачених ними процедурах оцінки відповідності, **виключно акредитованими органами з оцінки відповідності, якщо законодавством не встановлені вимоги щодо акредитації таких органів** (стаття 25 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»).

Чим підтверджується компетентність органів з оцінки

ВІДПОВІДНОСТІ?

Статтю 23 Закону України «Про публічні закупівлі» встановлено, що компетентність органів з оцінки відповідності підтверджується в результаті акредитації або іншим способом, визначеним законодавством.

Реєстр акредитованих органів оцінки відповідності розміщений на сайті Національного агентства з акредитації України за посиланням.

У випадках, визначених у технічних регламентах, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, виробник або уповноважений представник (від імені та під відповідальність виробника) повинен скласти декларацію про відповідність. У декларації про відповідність заявляється про те, що виконання вимог, визначених у відповідних технічних регламентах, було доведено. Декларація про відповідність складається згідно з вимогами до її змісту, примірною структурою чи формою, що встановлюються відповідними технічними регламентами. Виробник шляхом складання декларації про відповідність бере на себе відповідальність за відповідність продукції вимогам, установленим у відповідних технічних регламентах. Технічними регламентами, якими передбачене застосування процедур оцінки відповідності, можуть передбачатися інші, крім складення декларації про відповідність, випадки декларування відповідності вимогам технічних регламентів (стаття 28 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»).

Виробник у результаті нанесення знака відповідності технічним регламентам ним самим або його уповноваженим представником вказує на те, що він бере на себе відповідальність за відповідність продукції всім застосовним вимогам, визначеним у відповідних технічних регламентах, якими передбачене нанесення знака відповідності технічним регламентам.

Отже, щоб зрозуміти, чи товар відповідає технічному регламентові, проводять оцінку відповідності. Це процес доведення того, що задані вимоги, які стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу, були виконані. **Оцінку відповідності здійснює орган з оцінки відповідності** — орган (підприємство, установа, організація чи їхній структурний підрозділ), що здійснює діяльність з оцінки відповідності, включаючи калібрування, випробування, сертифікацію та інспектування. Після критичного розгляду рішення про те, що виконання заданих вимог було доведено, видають документ про відповідність. Документ про відповідність — це декларація (у тому числі декларація про відповідність), звіт, висновок, свідоцтво, сертифікат (у тому числі сертифікат відповідності) або будь-який інший документ, що підтверджує виконання заданих вимог, які стосуються об'єкта оцінки відповідності.

Перелік технічних регламентів викладено в реєстрі, розміщеному на сайті Мінекономіки за [посиланням](#).

Технічний регламент про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів

При повному або частковому копіюванні чи цитуванні будь-якої інформації з порталу "Радник у сфері публічних закупівель" ви зобов'язані вказувати джерело інформації (ст. 176 ККУ). Джерело: https://radnuk.com.ua/praktyka_zakupivel/tenderna_dokumentatsiya/iakist-produktiv-shcho-posvidchuie-ikh-iakist-ta-na-pidstavi-choho-vydaiut-dokument-pro-iakist/

І наостанок проаналізуємо технічний регламент про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів. Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» від 06.12.2018 № 2639-VIII, яким затверджено технічний регламент — Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1169/2011 від 25 жовтня 2011 року щодо надання споживачам інформації про харчові продукти, яким вносять зміни до регламентів Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 1924/2006 і № 1925/2006 та скасовують Директиву Комісії 87/250/ЄЕС, Директиву Ради 90/496/ЄЕС, Директиву Комісії 1999/10/ЄС, Директиву Європейського Парламенту та Ради 2000/13/ЄС, директиви Комісії 2002/67/ЄС і 2008/5/ЄС, Регламент Комісії (ЄС) № 608/2004 та інших вимог законодавства ЄС, не передбачає конкретного документа про якість харчових продуктів. Ним передбачено лише, що **будь-який харчовий продукт, призначений для кінцевого споживача або закладу громадського харчування, має супроводжуватися інформацією про харчовий продукт відповідно до вимог цього Закону**. Інформація про харчовий продукт має бути точною, достовірною та зрозумілою для споживача (стаття 4 Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів»).

Оператор ринку харчових продуктів, відповідальний за інформацію про харчовий продукт, зобов'язаний забезпечити наявність і точність інформації про харчовий продукт відповідно до Закону (стаття 5 Закону України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів»).

Розглянемо встановлення необхідних вимог та інформації для споживачів щодо харчових продуктів на прикладі технічної специфікації, яка містить технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, в даному випадку – масла солодковершкового.

Приклад технічної специфікації на масло солодковершкове

Замовники при закупівлі харчових продуктів послуговуються Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» і передбачають один з документів про відповідність: або декларацію (у тому числі декларацію про відповідність), або звіт, або висновок, або свідоцтво, або сертифікат (у тому числі сертифікат відповідності), або будь-який інший документ, що підтверджує виконання заданих вимог, які стосуються об'єкта оцінки відповідності. І пам'ятайте, що **сертифікація харчових продуктів необов'язкова**.